

THỰC TRẠNG VIỆC ĐÁNH GIÁ HẠNH KIỂM HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG QUA Ý KIẾN CỦA GIÁO VIÊN

LÊ HỒNG SƠN*

TÓM TẮT

Vấn đề đánh giá hạnh kiểm cho học sinh (HS) ở trường trung học phổ thông (THPT) hiện nay chưa thống nhất về quan niệm, nội dung, hình thức. Bài báo trình bày kết quả khảo sát thực trạng đánh giá hạnh kiểm HS của giáo viên (GV) THPT dựa trên Thông tư 58 của Bộ Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT), từ đó đưa ra những khuyến nghị nhằm cải tiến công tác đánh giá hạnh kiểm HS THPT hiện nay.

Từ khóa: đạo đức, hạnh kiểm, đánh giá hạnh kiểm, học sinh trung học phổ thông.

ABSTRACT

The reality of behavior assessment for high school students through the view of teachers

Behavior assessment for high school students nowadays are still not unanimous about concepts, contents, and forms. This article discusses the reality of behavior assessment for students by high school teachers based on Circular 58 of the Ministry of Education and Training (MOET), thence suggestions to improve behavior assessment for high school students can be made.

Keywords: ethics, behavior, behavior assessment, high school student.

1. Mở đầu

Việc đánh giá chất lượng giáo dục nói chung và đánh giá hạnh kiểm HS nói riêng có vai trò hết sức quan trọng, vì bên cạnh kiến thức và kỹ năng thì đạo đức nói chung và hạnh kiểm nói riêng góp phần hình thành nhân cách toàn diện của con người. Việc đánh giá chất lượng giáo dục và đánh giá hạnh kiểm HS ở Việt Nam hiện nay vẫn còn nhiều vấn đề nảy sinh trong công tác quản lý cũng như trong việc vận dụng các văn bản hướng dẫn, chỉ đạo việc đánh giá hạnh kiểm HS THPT của GV; vì vậy, cần nghiên cứu thực trạng đánh giá hạnh kiểm HS THPT

của GV để tìm kiếm những giải pháp khắc phục ở bình diện quản lý. Đây là một trong những yêu cầu cơ bản để đảm bảo việc triển khai công tác này hiệu quả từ chính người thực hiện.

2. Kết quả khảo sát thực trạng việc đánh giá hạnh kiểm học sinh THPT

2.1. Mục đích khảo sát

Tìm hiểu thực trạng việc đánh giá hạnh kiểm HS THPT của GV ở Thành phố Hồ Chí Minh (TPHCM), trên cơ sở đó đưa ra các khuyến nghị nhằm nâng cao tính khả thi và hiệu quả của việc đánh giá hạnh kiểm HS.

2.2. Mẫu khảo sát

Mẫu khảo sát gồm 267 cán bộ quản lý, nhân viên giám thị và GV ở các trường THPT thuộc khu vực trung tâm nội thành

---

* ThS, Sở Giáo dục và Đào tạo TPHCM

(Hùng Vương, Trần Khai Nguyên - Quận 5) và ở khu vực ven (nơi có nhiều người lao động) (Tân Phong - Quận 7, Lương

Văn Can - Quận 8) TPHCM. Thành phần mẫu khảo sát như sau:

Trình độ	Số lượng
Cử nhân	213
Thạc sĩ	54
Số năm công tác	
Dưới 10 năm	92
Từ 10 đến 20 năm	99
Trên 20 năm	76

2.3. Phạm vi khảo sát

Tìm hiểu nhận thức, quan niệm của GV về việc đánh giá hạnh kiểm HS trên các phương diện:

- Quan niệm về hạnh kiểm;
- Nhận thức về căn cứ, quy trình đánh giá hạnh kiểm và yếu tố ảnh hưởng đến hạnh kiểm HS.

2.4. Công cụ khảo sát

Gồm 1 bảng hỏi với 3 nội dung nghiên cứu như sau:

+ **Phần 1:** Tìm hiểu quan điểm của GV đối với một số tiêu chí đánh giá hạnh kiểm HS.

+ **Phần 2:** Khảo sát tầm quan trọng của một số yếu tố tham gia vào quá trình hình thành nhân cách của HS.

+ **Phần 3:** Tìm hiểu mức độ ảnh hưởng của các yếu tố từ gia đình đến việc rèn luyện hạnh kiểm của HS.

2.5. Kết quả khảo sát

2.5.1. Nhận thức của GV về khái niệm hạnh kiểm

Hạnh kiểm và đạo đức là hai khái niệm không đồng nhất. Theo Từ điển tiếng Việt, **đạo đức** nói tổng quát là những tiêu chuẩn, nguyên tắc được dư luận xã hội thừa nhận, quy định hành vi,

quan hệ của con người đối với nhau và đối với xã hội. Đạo đức còn được hiểu là phẩm chất tốt đẹp của con người do tu dưỡng theo những tiêu chuẩn đạo đức mà có. **Hạnh kiểm** là khái niệm dùng để chỉ phẩm chất, đạo đức biểu hiện trong việc làm, trong cách đối xử với mọi người [4].

Kết quả khảo sát nhận thức của GV về hạnh kiểm HS cho thấy có 85,76% ý kiến cho rằng đánh giá hạnh kiểm HS là đánh giá đạo đức, lối sống của HS. Như vậy, trong nhận thức của GV, hạnh kiểm được xem là đạo đức. Vì thế, trong trường THPT hiện nay, việc đánh giá hạnh kiểm lấy căn cứ là biểu hiện cụ thể về thái độ và hành vi đạo đức.

Có thể thấy, việc nhận thức bản chất khái niệm hạnh kiểm của GV trong mẫu khảo sát hiện nay vẫn chưa rõ ràng. Chính vì vậy, thực tế này đã và đang tạo ra những trở ngại cho việc soạn thảo các văn bản pháp quy, chỉ đạo thực hiện hoạt động đánh giá hạnh kiểm một cách thống nhất và có hiệu quả của GV ở trường THPT.

2.5.2. Nhận thức của GV về các tiêu chí đánh giá hạnh kiểm

Để tìm hiểu về vấn đề này, chúng

tôi đưa ra một số tiêu chí đánh giá hạnh kiểm để lấy ý kiến GV dựa trên văn bản hướng dẫn của Bộ GD&ĐT. Các tiêu chuẩn “*tích cực rèn luyện phẩm chất đạo đức...; có thái độ, hành vi đúng đắn trong việc rèn luyện đạo đức lối sống theo nội*

dụng môn Giáo dục công dân” (Khoản c, g; Mục 1; Điều 4 của Thông tư 58) không được đưa vào bảng khảo sát vì không có một hệ thống tiêu chí, chỉ số cụ thể. Kết quả khảo sát thể hiện ở bảng 1 dưới đây:

Bảng 1. Ý kiến của GV về các tiêu chí đánh giá hạnh kiểm HS THPT

STT	NỘI DUNG	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
1	Hoàn thành đầy đủ nhiệm vụ học tập theo chương trình, có ý thức vươn lên	100	53	51	27	8	18	2	1	0	3
2	Chấp hành tốt luật pháp, nội quy của nhà trường	161	54	39	2	1	0	0	6	0	1
3	Tích cực rèn luyện thân thể, giữ gìn vệ sinh và bảo vệ môi trường	106	59	55	13	11	12	5	1	0	0
4	Trung thực trong học tập, trong cuộc sống	165	53	26	13	3	2	1	0	0	0
5	Có ý thức tập thể, giúp đỡ người khác	87	74	58	20	10	7	4	2	0	0
6	Kính trọng cha mẹ, thầy cô, nhân viên nhà trường	188	40	17	5	1	9	2	1	0	0
7	Đoàn kết, giúp đỡ bạn bè...	80	80	59	18	8	10	4	2	2	1
8	Tham gia các hoạt động ngoại khóa, bảo vệ và phát huy truyền thống nhà trường	25	51	82	37	26	30	1	7	0	4

Bảng 1 cho thấy các ý kiến đều khá tập trung vào các tiêu chí: *chấp hành tốt luật pháp, nội quy của nhà trường; trung thực trong học tập, trong cuộc sống; kính trọng cha mẹ, thầy cô, nhân viên nhà trường*. Kết quả phỏng vấn GV Nguyễn Minh H: Việc đánh giá đạo đức ở các trường cũng còn chung chung nên bản thân tôi và trường tôi cho rằng cần quan tâm nhiều đến việc tuân thủ luật pháp, tuân thủ nội quy, trung thực, lễ phép...”

Cũng chính thực trạng và quan niệm trên cho thấy nhiều vấn đề nảy sinh:

+ Cần quan niệm rằng đánh giá hạnh kiểm HS tức là “đánh giá việc chấp hành nội quy” chứ không phải là đánh giá con người và nhân cách của HS.

+ Đánh giá hạnh kiểm không nên dựa vào học lực của HS.

2.5.3. *Nhận thức của GV về những nhân tố tác động đến quá trình hình thành nhân cách của HS*

Để tìm hiểu vấn đề này, chúng tôi liệt kê các yếu tố như nhà trường, gia đình, xã hội và sự phấn đấu của bản thân

HS để đưa vào khảo sát. Kết quả khảo sát được trình bày ở bảng 2 dưới đây:

Bảng 2. Các nhân tố tác động đến quá trình hình thành nhân cách của HS THPT

STT	NỘI DUNG	Không ý kiến	Ít quan trọng	Quan trọng	Rất quan trọng
1	Nhà trường	1	5	145	116
2	Gia đình	0	1	49	217
3	Xã hội	0	12	166	89
4	Sự phấn đấu của bản thân HS	1	1	64	201

Bảng 2 cho thấy phần lớn các ý kiến đều cho rằng gia đình và sự phấn đấu của bản thân HS là những yếu tố **rất quan trọng** tham gia vào quá trình hình thành nhân cách của HS. Đây cũng là một nhận thức mới trong tư duy của GV – đề cao sự phấn đấu của bản thân HS, đồng thời nhấn mạnh tầm quan trọng của gia đình trong việc hình thành và phát triển nhân cách HS, cụ thể là qua việc rèn

luyện hạnh kiểm, tu dưỡng đạo đức.

2.5.4. Nhận thức của GV về mức độ ảnh hưởng của gia đình đến việc rèn luyện hạnh kiểm cho con cái

Mức độ ảnh hưởng của gia đình đến việc rèn luyện hạnh kiểm, tu dưỡng đạo đức cho HS được khảo sát thông qua nhận thức của GV về những tác động cụ thể của cha mẹ tới con cái (xem bảng 3).

Bảng 3. Đánh giá về sự ảnh hưởng của những tác động cụ thể từ gia đình đến hạnh kiểm của HS THPT

STT	NỘI DUNG	Không ảnh hưởng	Ảnh hưởng trung bình	Ảnh hưởng khá mạnh	Ảnh hưởng rất mạnh
1	Cha mẹ thường xuyên thăm hỏi con cái về học tập, các vấn đề ở trường và ngoài xã hội	4	8	89	163
2	Cha mẹ quan tâm đến sức khỏe, tâm lý và sinh lý của con	3	15	98	149
3	Cha mẹ quan tâm đến sở thích, nguyện vọng của con	5	32	129	97
4	Cha mẹ sống hòa thuận, tôn trọng nhau	3	7	94	161

5	Cha mẹ đối xử tốt với ông bà và bà con họ hàng	4	26	99	136
6	Kinh tế gia đình ổn định, cha mẹ có việc làm	10	65	127	62

Số liệu ở bảng 3 cho thấy: *Cha mẹ thường xuyên thăm hỏi con cái; quan tâm đến sở thích, nguyện vọng của con; cha mẹ sống hòa thuận, tôn trọng nhau là những yếu tố được GV chọn nhiều nhất (chiếm tỉ lệ hơn 2/3 mẫu nghiên cứu). Sự đánh giá này làm cho chúng ta có thể tạm an tâm vì nhìn chung giáo viên đã nhận thức khá mức độ ảnh hưởng của gia đình đến việc rèn luyện hạnh kiểm cho con*

cái.

2.5.5. *Nhận thức của GV về mức độ ảnh hưởng của nhà trường đến hạnh kiểm của HS*

Mức độ ảnh hưởng của nhà trường đến việc rèn luyện hạnh kiểm tu dưỡng đạo đức cho HS cũng được khảo sát thông qua nhận thức của GV về những tác động cụ thể của nhà trường đến HS. Kết quả thể hiện ở bảng 4 sau đây:

Bảng 4. *Đánh giá về sự ảnh hưởng của từng tác động cụ thể từ nhà trường đến hạnh kiểm của HS THPT*

STT	NỘI DUNG	Không ảnh hưởng (1)	Ảnh hưởng trung bình (2)	Ảnh hưởng khá mạnh (3)	Ảnh hưởng rất mạnh (4)
1	Hành vi và nhân cách của thầy, cô	2	12	104	146
2	Thầy – trò có mối quan hệ tốt (thân thiện, lắng nghe và đồng cảm)	1	15	137	113
3	Các hoạt động của Đoàn TNCS HCM, các hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp	3	99	134	30
4	Giờ học môn Giáo dục công dân và các môn khoa học xã hội	10	101	120	32
5	Nội quy của nhà trường	2	43	149	71
6	Sự giám sát chặt chẽ của giám thị	3	56	133	72

Bảng 4 cho thấy hành vi và nhân cách của thầy cô có ảnh hưởng rất lớn đến hạnh kiểm HS. Sự gương mẫu trong lối sống, lối cư xử của thầy cô sẽ định hướng cho thái độ, hành vi của HS trong học tập và trong cách đối xử với mọi người.

Trong khi đó, Giờ học môn giáo dục công dân và các môn khoa học xã hội không được đánh giá cao trong việc tác động đến hạnh kiểm của HS. Trong thực tế, chương trình môn Giáo dục công dân được dạy ở cấp THPT chưa có nhiều bài học hướng đến việc giáo dục HS có thái độ và hành vi đúng đắn trong việc rèn luyện đạo đức lối sống (Khoản g, Mục 1, Điều 4 của Điều lệ trường trung học).

Mối quan hệ thầy - trò, nội quy của nhà trường, sự giám sát chặt chẽ của giám thị cũng được cho là có ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình rèn luyện hạnh kiểm của HS. Như vậy, trong nhận thức của GV trung học, ở lứa tuổi này HS vẫn rất cần đến sự giám sát chặt chẽ của người lớn. Một môi trường học tập thân thiện nhưng có kỉ cương, nề nếp sẽ giúp HS hình thành thái độ sống tích cực và có hành vi, thói quen đạo đức.

2.5.6. Quy trình đánh giá hạnh kiểm HS

Về quy trình đánh giá hạnh kiểm HS, kết quả khảo sát cho thấy hầu hết các trường đều theo các bước sau:

- HS tự đánh giá;
- Ban cán sự lớp góp ý;
- GV chủ nhiệm căn cứ vào bảng điểm hạnh kiểm hàng tháng (do nhà trường xây dựng để cụ thể hóa các tiêu chuẩn xếp loại) và tham khảo ý kiến của

GV bộ môn (trong hội nghị xét hạnh kiểm HS cuối mỗi học kì) để đánh giá xếp loại;

- Hiệu trưởng kí duyệt kết quả xếp loại theo đề nghị của GV chủ nhiệm.

Đây là quy trình được thực hiện trong thực tế và có hiệu quả. Tuy nhiên, cũng cần có những cải tiến phù hợp để nâng cao hơn hiệu quả của công tác này.

2.5.6. Khó khăn của GV khi vận dụng Thông tư 58 của Bộ GD&ĐT trong việc đánh giá hạnh kiểm HS

Trong thực tiễn, Thông tư 58 của Bộ GD&ĐT đưa ra các căn cứ đánh giá, tiêu chuẩn và xếp loại nhưng có sự trùng lặp (giữa căn cứ và tiêu chuẩn) và chưa có độ phân biệt, ranh giới rõ ràng giữa các mức xếp loại (tốt, khá, trung bình, yếu) nên GV rất lúng túng khi vận dụng. Vì lẽ đó, rất nhiều trường THPT tại TPHCM đã đưa ra các chỉ số và mức độ cụ thể đối với từng loại hạnh kiểm để đảm bảo sự khách quan và công bằng trong đánh giá và xếp loại. Việc làm này dẫn đến sự không thống nhất về đánh giá và xếp loại hạnh kiểm giữa các trường trong Thành phố.

3. Kết luận và kiến nghị

Kết quả nghiên cứu cho thấy nhận thức của GV về khái niệm hạnh kiểm và các tiêu chí đánh giá hạnh kiểm của HS còn chưa rõ ràng, các căn cứ đánh giá, tiêu chuẩn và xếp loại theo Thông tư 58 của Bộ GD&ĐT chưa cụ thể và có sự trùng lặp. Điều này gây khó khăn cho GV khi đánh giá hạnh kiểm của HS. Từ kết quả khảo sát này, chúng tôi đề xuất một số ý kiến về hoạt động đánh giá hạnh kiểm HS xét từ góc độ quản lí như sau:

(i) Thống nhất nhận thức về hạnh kiểm (nội dung, ý nghĩa, cách thức đánh giá) ở GV và cán bộ quản lý giáo dục.

(ii) Cần xem xét hạnh kiểm của HS trong bối cảnh mới của đất nước nói chung, của TPHCM nói riêng, đặc biệt là hệ giá trị, nhân sinh quan và thế giới quan của lớp trẻ.

(iii) Tiếp tục xem xét và điều chỉnh lại Thông tư 58 về việc đánh giá hạnh kiểm của HS THPT theo hướng:

- Giữ nguyên phần căn cứ đánh giá hạnh kiểm;
- Tách phần xếp loại ra khỏi các tiêu chuẩn; xây dựng hệ thống tiêu chí cho

tiêu chuẩn liên quan đến phẩm chất đạo đức; bổ sung một số tiêu chí để đánh giá kỹ năng giải quyết các xung đột cá nhân, kỹ năng hợp tác và làm việc độc lập...

- Sử dụng thang bậc đánh giá để xếp loại như sau:

- + Tốt: thực hiện đầy đủ, thường xuyên, tự giác, có tác dụng tốt;
- + Khá: như trên, nhưng có một số sai phạm không đáng kể;
- + Trung bình: Thực hiện chưa đầy đủ, không thường xuyên và thiếu tự giác;
- + Yếu: Như mức trung bình nhưng bị thi hành kỉ luật vì có sai phạm nghiêm trọng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2011), *Thông tư 58/2011/TT-BGDĐT ngày 12-12-2011 về đánh giá, xếp loại học sinh phổ thông.*
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013), *Kỉ yếu Hội thảo quốc gia về giáo dục đạo đức - công dân trong giáo dục phổ thông Việt Nam.*
3. Trần Kiều (2003), *Nghiên cứu phương thức đánh giá hạnh kiểm học sinh trung học cơ sở*, đề tài cấp Bộ, mã số B-2001-49-23.
4. Hoàng Phê (chủ biên) (2000), *Từ điển tiếng Việt*, Viện Ngôn ngữ học.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 18-7-2013; ngày phản biện đánh giá: 12-11-2013; ngày chấp nhận đăng: 13-01-2014)